

Wijzigingen voorbehouden. Alléén de uitgesproken tekst geldt!!

Dames en heren,

Vandaag wordt er weer een Bureau Jeugdzorg officieel geopend. Daar ben ik blij om. De wijze waarop het is opgezet, is volgens mij een uitstekend voorbeeld van hoe het beleid van de afgelopen jaren concreet in de praktijk uit kan werken. Er is met de Bureaus Jeugdzorg al veel bereikt. Vorige week maandag was ik samen met minister Korthals op werkbezoek bij een Bureau Jeugdzorg in Delft.

Daar vertelden de medewerkers me over Kees van 6 jaar, die in de tweede groep van het basisonderwijs zit. Zijn moeder is vier maanden geleden bevallen van haar tweede kind. Oma, moeders moeder, is vijf maanden geleden overleden, zij kan dat maar moeilijk verwerken. Vader heeft het erg druk, alleen in het weekend heeft hij tijd voor de kinderen. Kees is geboren met een zuurstoftekort en is altijd al vrij druk geweest. Op school heeft de juf moeite met hem. Zijn moeder kan hem niet meer handhaven en geeft hem wel eens een flinke tik. Moeder is ten einde raad. Een complexe en lastige situatie. Het Bureau Jeugdzorg heeft snel de vraag in kaart gebracht en heeft hulp georganiseerd: een ADHD-onderzoek voor Kees, rouwverwerking voor de moeder via de GGZ en ouderbegeleiding door de Jeugdzorg. Vanuit de hulpvraag een snelle diagnose stellen en de juiste hulp bieden. Zonder geleur van loket naar loket.

Ik ben dan echt onder de indruk van zo'n daadkrachtige aanpak. Vaak begint namelijk op dat moment voor kinderen, ouders en verwijzers een ingewikkelde zoektocht. Ze worden van loket naar loket gestuurd. Ze moeten steeds weer opnieuw hun vaak pijnlijke verhaal vertellen.

Vaak ook houdt de ene instantie zich alleen bezig met de problematische opvoedings-situatie, terwijl de ander alleen de psychische problemen in zijn pakket heeft zitten. Soms zelfs worden kinderen teruggeschoven. Ik heb het ook bij andere gelegenheden gezegd: het leuren mét en doorschuiven ván kinderen is niet acceptabel. En laten we wel wezen: het gaat om zo'n 10 tot 15% van onze kinderen tot 18 jaar; bijna 1 op 10 kinderen heeft hulp nodig, het percentage ernstige problemen is gelukkig kleiner. Maar kinderen met problemen, dat is een zorg voor ons allemaal. Daarom willen we bereiken dat kinderen, ouders en verwijzers op één plaats voor advies, hulp en zorg terecht kunnen. We willen dat ze daar direct worden geholpen of onder begeleiding naar de juiste hulpverlening worden doorverwezen. Kortom, we willen dat ene zorgloket voor jongeren dat u hier tot stand heeft gebracht. Het is daarbij belangrijk dat hulpverleners de koppen bij elkaar steken en zeggen: we gaan dat kind helpen!

De oplossing voor dit soort problemen ligt niet pasklaar en uniform op de plank. Wel hebben we al heel wat stappen gezet en zitten we nu op de goede weg. Van het Bureau Jeugdzorg is nu al zoveel aangedragen dat je eigenlijk al kunt spreken van een model. Bureau Amstelland/Meerlanden en Zaanstreek/Waterland is opgezet vanuit de praktijk, en niet op basis van discussies over bevoegdheden, en macht.

Dit is exact de lijn die ik zelf voorsta. Vanuit de inhoud, de vragen en problemen van de jongeren en hun ouders bij de zorg neerleggen. Het perspectief van de cliënt, de jongere dus, voorop stellen, daar gaat het om. En vanuit dit uitgangspunt wil ik mijn beleid neerzetten.

Daarom is uw Bureau Jeugdzorg ook zo'n mooi voorbeeld. U heeft gezorgd voor een duidelijke toegang via één 0900-nummer voor een regio met 14 gemeenten. En ik heb begrepen dat er plannen zijn om dat ene toegangsnummer voor de hele ROA-regio in te voeren.

Naast die ene toegang slaagt u er uitstekend in om met alle benodigde disciplines uit de geestelijke gezondheidszorg, de jeugdhulpverlening en de jeugdbescherming samen te werken.

Niet alleen dát heeft u al neergezet. U bent in deze regio ook aan de slag gegaan om verbindingen te leggen met de 'voorkant' van het Bureau jeugdzorg: de aansluiting met lokale en regionale voorzieningen voor de jeugd. U hanteert daarvoor het pakkende begrip 'voorzorg'.

De Projectgroep Lankhorst spreekt in dit verband over de 'outreaching' taak van een breed Bureau Jeugdzorg. Dit engelse begrip wil niets anders zeggen dan dat het blikveld van het Bureau jeugdzorg breed moet zijn: van school tot sportveld, van skatebaan tot soos en helaas soms ook tot de politie. U gaat dáár heen, waar de problemen zijn. Dit wezenlijke aspect van de vernieuwing in de jeugdzorg zélf, is in het Regie-traject onderbelicht gebleven. Voor mij is juist één van de belangrijkste beleidsdoelstellingen in deze regeerperiode: het verlenen van zorg, het ondersteunen met het kind als uitgangspunt!

Een deel van die verbinding heeft u hier letterlijk in huis gehaald, binnen het Bureau: het Jongeren Informatie Punt en een Opvoedwinkel. En, niet te vergeten, het Bureau participeert in de regio in lokale voorzieningen en is beschikbaar voor deskundig advies en consultatie.

Ik vind dat een 'voorzorg' waar menigeen een voorbeeld aan kan nemen.

Ook het feit dat in deze regio de gemeenten deelnemen aan het vernieuwings- en aansluitingsproces, is het vermelden waard. Op zich lijkt dat logisch, want zij leveren voor een groot deel de beleidsmatige en financiële inzet voor basisvoorzieningen voor de jeugd. Maar nog lang niet overal nemen gemeenten een duidelijke plaats in, in de regiovisie: zij moeten een duidelijke stem hebben in het gezamenlijke 'voorzorgbeleid'.

Is de klus nu geklaard dames en heren; is het af? Nee! Dat geldt zowel voor u als voor mij.

De heer Kouwenberg heeft het, meen ik, zo uitgedrukt: de architectuur van de nieuwe structuur is gereed. De samenwerking staat er concreet in een nieuw en open gebouw. De buitenkant staat er als het ware en de weg naar de voorkant is geplaveid. Nu zal er fors geïnvesteerd moeten worden aan de binnenkant, aan de daadwerkelijke hulpverleningspraktijk. Daar moet u mee aan de slag.

Er liggen twee belangrijke klussen waar ik verder met u over wil doorpraten. Allereerst over de harde afspraken die we hebben gemaakt over het behalen van concrete resultaten en extra geld. Ten tweede de nieuwe wet.

Ik heb met provincies, gemeenten en ondernemersorganisaties afgesproken dat die Bureaus Jeugdzorg en de AMK's er nu echt moeten komen. Daarvoor is structureel 110 miljoen extra beschikbaar. U weet dat het kabinet deze zomer besloten heeft de 60 miljoen gulden die beschikbaar kwamen uit de afschaffing van de omroepbijdrage, boven op de intensiveringen uit het regeerakkoord, per 1 januari van dit jaar toe te voegen aan de jeugdzorg. In december hebben we op hoofdlijnen afgesproken hoe dat geld verdeeld zal gaan worden. Ook is afgesproken wat we de komende drie jaar met dat geld gaan doen. U kunt met dat geld aan de slag. Nu kunt u dus echt de substantiële stappen zetten om de Bureaus Jeugdzorg te versterken en de wachtlijsten te verminderen. Ik verwacht verder dat u de komende tijd samen met de provincie op basis van uw regiovisie zult bespreken welke prestaties concreet van u verwacht worden.

Wij gaan er nu voor zorgen, en dat is het tweede punt waar ik het met u over wil hebben, dat dit allemaal ook wettelijk verankert. Met andere woorden: er komt een nieuwe wet. Vorig jaar december heb ik samen met de minister van Justitie het eindadvies van de Adviescommissie Günther ontvangen. We hebben lang op het advies moeten wachten - het is overigens ook een ingewikkeld vraagstuk - maar nu gaan we het inhoudelijke debat aan. Vóór de zomer moet er een uitgewerkt beleidskader liggen voor de nieuwe wet. Nog niet van alles wat Günther concludeert, zijn wij volledig overtuigd. Een aantal aspecten vraagt om een stevige discussie en ik nodig u allen uit hier aan deel te nemen.

Waar wij wél van overtuigd zijn - ik kan het niet vaak genoeg zeggen - is het uitgangspunt, namelijk het kind en zijn ouders. Net zoals de commissie vind ik dat we daarbij de eigen mogelijkheden en de eigen krachten van de jeugdigen en hun opvoeders - de commissie gebruikt hiervoor het begrip empowerment - moeten stimuleren en gebruiken. De jeugdige moet niet alleen de zorg ondergaan, maar die juist ook mee bepalen. Jongeren en hun ouders moeten ondersteund worden zodat zij zelf weer in staat zijn de boel op de rails te krijgen en te houden.

Ik geef alvast een aantal aandachtspunten voor het debat. Het hoofdpunt in het debat moet naar mijn idee de vraag zijn hóe het uitgangspunt - vraagsturing - wordt vormgegeven. Bij dit uitgangspunt staat niet het aanbod centraal, maar de vraag. Het ene loket is het makkelijke deel van het antwoord, en de aanwezigheid van hulp op maat die aansluit op de behoefte, is het ingewikkelde deel van het antwoord. Het Bureau Jeugdzorg moet meer zijn dan een organisatorische verandering. Door samenwerking en afstemming binnen het BJZ moet er kwalitatief beter ingespeeld kunnen worden op de hulpvragen en behoeften van kinderen en hun ouders. En bij die vraagsturing hoort ook dat de cliënten serieus worden genomen. Het klachtrecht en de cliëntenraden spelen daarin een cruciale rol. Uit onderzoek blijkt helaas, dat nog lang niet alle instellingen dit ook echt willen en doen. De sector is wel op de goede weg.

Een tweede punt: aanpassing van de organisatie, wetgeving en financiering. Dit is hard nodig. Misschien is het een goed idee om BJZ's geld te geven, in de vorm van een flexibel budget, waarmee zij de langdurige of meer intensieve vormen van hulp voor een klant kunnen inkopen bij de instellingen? Daarmee kan worden bevorderd dat het hulpaanbod van de instellingen beter aansluit op de vraag.

Ik ben een sterke voorstander van een breed Bureau Jeugdzorg. Dat heb ik al vaker gezegd. Dat betekent dus niet alleen aanmelding, intake en screening. Maar ook de kortdurend ambulante hulpverlening en consultatie en advies naar voorliggende voorzieningen. We moeten voorkómen dat jongeren of ouders met relatief eenvoudige hulpvragen weer moeten worden doorverwezen. Een breed BJZ is belangrijk, ook vanwege de relatie met voorliggende voorzieningen. Jongeren hebben immers niet alleen met de jeugdzorg te maken. Ze zitten op school, ze hebben te maken met de huisarts, ze doen aan sport, ze ontmoeten vrienden thuis en op straat, ze gaan uit. Helaas komen ze soms ook in aanraking met de politie. Juist het feit dat ze voor hulp en informatie binnen kunnen stappen bij zo'n BJZ - en omgekeerd - dat de leraar of de buurtwerker ook advies kan krijgen, betekent dat preventie, en vroegtijdige signalering en hulp inderdaad beter kunnen worden ingevuld.

Kijk maar eens naar de ervaringen met de jeugdzorgadviesteams die ontstaan zijn via samenwerking met jeugdzorg-onderwijs. En zie ook de wijze waarop u het hier probeert vorm te geven. Laagdrempelig en snel, dáár gaat het om.

Ik merk dat de jeugd-ggz zich nog wel eens wat te terughoudend opstelt. Men wil niet 'los' raken van de deskundigheid binnen de ggz. Ik begrijp die angst niet zo goed. Het is voor mij geen kwestie van of-of, maar juist van en-en. Jeugdpsychiatrie is per uitstek een discipline die zowel haar wortels moet hebben in de algemene psychiatrie, als in de jeugdzorg. Een bureau jeugdzorg biedt mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering door de aanwezigheid van meerdere disciplines en veel meer mogelijkheden op het gebied van breed onderzoek, waar de rest van de ggz nog wel eens jaloers op zou kunnen zijn. In plaats van dat de jeugd ggz aanhangsel is bij de gewone ggz, zou ze een sterke schakel kunnen zijn vanuit het bureau jeugdzorg meer één gespecialiseerde tweedelijns jeugd ggz. Het debat hierover zal wat mij betreft over de inhoud van het werk moeten gaan en over de kwaliteitsverbetering. Kortom, in plaats van defensieve discussies over structuren en posities, extra kansen voor de jeugd-ggz om zich meer in de kijker te spelen.

De commissie Günther stelt ook het volgende voor - en daarmee kom ik op het derde discussiepunt. Het voorstel is om de geïndiceerde jeugdzorg - met uitzondering van verblijf en verzorging - te integreren in het bureau.

In feite blijft daarmee alleen de residentiële en semi-residentiële zorg er buiten. Ik verwacht dat met een dergelijke invulling het accent meer zal verschuiven naar de achterkant van de voordeur. Bovendien zullen de overige aanbieders dan ook weer minder gevarieerde (al dan niet transmurale) zorgprogramma's kunnen bieden.

Er zitten ongetwijfeld ook voordelen aan een dergelijk model. Immers, elk nadeel heeft ook z' n voordeel. Maar, ik vind dat we daar de komende tijd echt nog eens goed over moeten spreken.

In ieder geval zal in de wet nadrukkelijk die samenhang aan de orde komen. Zowel aan de voorkant en de achterkant, als aan wijze waarop dat bestuurlijk in het vat wordt gegoten. Het laatste wat ik wil, is, dat door de Wet op de jeugdzorg een nieuwe verkokering tot stand komt.

Dames en heren,

Alle dilemma's, vragen en afwegingen die in het debat aan de orde komen, zullen op niet al te lange termijn tot een afronding moeten komen. Voor nu en voor straks moet er helderheid komen.

Daarom heb ik met de collega Korthals van Justitie onlangs een zogenoemde "task-force" Wet op de jeugdzorg ingesteld. Eind juni moeten de fundering en de buitenmuren er staan, dat betekent een uitgekristalliseerd kader voor de wet. Binnen een half jaar moet dus veel werk verzet worden. Alle opgedane ervaringen uit de afgelopen jaren zijn hiervoor de belangrijkste basis. Daarom, ik heb het al eerder gezegd, nodig ik u, het veld, en alle medeoverheden uit om de discussie met ons aan te gaan. Wij zullen u binnenkort hierover benaderen. In maart en april wordt dan een eerste proeve van een beleidskader opgesteld. We zullen daarvoor een klankbordgroep instellen. Tot eind juni zal de verdere afronding en besluitvorming plaats vinden. Eind juni moet het beleidskader voor de nieuwe wet met de doorkijk naar de nieuwe Wet op de Jeugdzorg naar het parlement gestuurd worden.

Dames en heren, neemt u allen actief deel aan het debat. Daar wordt de jeugdzorg beter van. De heer Kouwenberg wil zijn ervaringen graag uitdragen en met andere voortrekkers in het land een impuls geven aan de ontwikkeling in de praktijk. Ik wil dat graag honoreren.

Ik zal het verzoek om financiële ondersteuning voor de organisatie van een workshop dan ook positief beantwoorden.

Ik ga nu de luxaflex openen. De kinderen, jongeren en hun ouders kunnen nu naar binnen kijken. Tegelijkertijd kunnen de medewerkers erdoor naar buiten kijken. Een prachtig symbool voor de openheid van dit bureau. Veel succes met uw werk in de jeugdzorg!